

POPOVNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. A. M. Slomšek. — Logika. — Četrta štaj. dež. učit. konferenca. — Književna poročila. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Anton Martin Slomšek,
pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

8. Slovenski rojaki služijo kot uradniki po vseh avstrijskih kronovinah, se naučijo lahko in radi vsakega jezika; kako okorno se pa večidel nemški opravniki med nami nosijo ter hočejo, naj bi za njih del vsi Slovenci nemški znali, da bi pri njih kaj veljali. Slovenski sinovi so na vojski hrabri vojščaki, in tako pogumni, da se jim sloviti vojskovodja odkrije, in jih vsi hvalijo, ki jih poznajo. Slovenci znajo tudi orati in vinsko trto obdelovati, so pridni podložni svetlemu cesarju in pobožni, verni kristjani: in ravno to je prava pristna omika, ki ljudi časno in večno srečne stori. *Ako so Slovenci res zaostali v tisti nemški kulturi in posvetni modrosti, ki jo sv. apostelj Pavel imenuje pred Bogom neumnost. Ako smo pa Slovenci v kakih posvetnih rečeh zaostali, so nerodne nemškutarske šole krive, v katerih se razun sv. vere, prav drugega ni slovenska mladina učila, kakor nekoliko nemščevati. Nemško so deca večidel pozabili, drugih potrebnih in koristnih reči se pa niso učili. Še le kakih trideset let se slovenski otroci v domačih šolah poleg nemške, in pred vsem tudi slovenske besede učijo, računijo, se modrujejo in pojó, in polovina naših šolskih stanic je slovenskim šolcem pretesna, kar očitno priča, da slovensko ljudstvo na deželi slovenskih šol poželjuje, v katerih se pa tudi mladina za potrebo nemške besede uči. Po vseh krajih, pri vsaki tretji duhovnjiki tožujejo, da nimajo šolcev kamo posaditi; vsaka e. kr. okrajna gosposka ima v svojem okraju po več komisijonov šole razprostirati, ali nove staviti.*"

Slomšek samo pet dni pred svojo smrtjo :

9. „Od pamtiveka ni vrela nemška kri po Štajerskem v žilah nekaterih prenapetnežev (*Exaltados*) nemštva, ki so nemški po rodu ali po odpadu (*Apostasie*), tako hudo, kakor l. 1862. Kaže se, kakor da ne morejo strpeti oživiljenja Slovencev v jeziku omiki; in ker ne gre izumiranje našega narodnega značaja in našega jezika tako naprej, kakor stoletja sem, zato bi radi razevit z vsem orožjem laži in sumničenja sè silo zatrli . . . a jaz spoštujem vsakega

ljudstva naravne značaja poteze kot dar božji, *tedaj tudi materni jezik vsakega ljudstva kot prvo sredstvo njegove omike*. Podlaga vsake naravne ljudske omike je gojitev ljudskega jezika, brez nje ostane vsako ljudstvo v zibeli svoje izobrazenosti. Očivestni dokaz temu je zgodovina naše ljudske šole za 50 in več let, Zato pozdravlja vsak pravično misleči mož razcvet našega matrnega jezika in narodne omike z veseljem . . . 1. Matrni jezik bodi naša desnica pri omikanju našega slovenskega ljudstva; njega likati in do časti spraviti, da ga tudi tujei spoštujejo in radi uče, bodi naša skrb. *V naših ljudskih šolah bodi matrnji jezik poučni matrnji glas, kakor v cerkvi*. — Kakor lepota svoje neveste, naj se hvali in priporočuje lepota svojega matrnega jezika. 2. Pa da se dobro in boljše izhaja, je tudi levica, če ne vsem neobhodno potrebna, vendar koristna, da za nekatera opravila neizogibljiva. Baš tako v naši deželi drugi deželni jezik — nemški . . . zato hočemo oba po vrednosti spoštovati in gojiti Mi smo ter ostanemo katoliški duhovniki — Avstrijani — in Slovenci . . . Enake pravice, enake dolžnosti za Nemce kakor za Slovence. Glejmo, komu zaupamo . . . *Kdor resnico uči in pravico terja, ne more biti brez sovražnikov.*“

10. *Ultranizem* pa graja (l. 1861, proti alumnom) tako-le: „*Ljubi matrnji jezik je dota naših roditeljev, dragi vade mecum naše ljubljene matere*. To-da ne pozabite nikoli, da je le sredstvo, ne pa edini namen (Selbstzweck) — ter ne dajte se upreči v jarem onih prenapetnežev (Ultras), kateri bi dali vse, celó vero za jezik — ki vse, vse sovražijo in zaničujejo, kar ne govori njihov jezik. Taki ultranizem bi nam prinesel novo človekožerstvo — ter nas pripravljaj za strašanski boj pokončavanja. Extrema se dotikata in ne prinašata nikdar dobrega. *Naša naloga ni druge jezike zatirati, ampak našemu matrnemu jeziku do časti pomagati*. Hoc est meum consilium, puto autem, me spiritum in hoc rerum habere.“

VIII. Slomšek o petju.

Jezik in petje sta vsakega naroda prvi pojav. O tem izdatnem vzgojevalnem sredstvu pravi Slomšek v svojih „Drobtincah“ za l. 1847 pod naslovom „*Pesmi sladki glas*“ tako-le:

„*Stajše reči na svetu ni, kakor je pesem lepa*. Milo mati poje, ki ziblje dete svoje; med pesmijo dete mehko zaspi. S petjem si otroci kratek čas delajo, kadar veselo procesijo peljajo; ne vejo za revščino tega sveta. Dobre volje si kmetič žvižga in poje, orač na polju, kosec na travniku. V pesmih ne čuti težavnega dela. Prepeva si rokodelce med svojim orodjem, in delo mu teče izpod rok gladko, kakor vesela pesem iz srea.

Peвање gredo srčni vojščaki nad sovražnika v boj; v pesmih jim raste sree. Pevece in pevke imenitna gospoda ima, da ji vberajo zložne pesmi na grli dve, na tri ino štiri, kakor se ji poljubi. V samoti si poje popotnik, da ga ni strah; poje v vozi jetnik, bolnik na postelji svoje dolge noči, ter si žalosten sirotej kalno srce vedri. V svetih pesmih se molitva pobožnih kristjanov k nebesom vali; zdaj v lepi procesiji pobožnega petja srce kipi. Ni gostije, ni

sedmine, ni poštene družine (družbe), kder bi čedne pesmi ne bilo. — In tako je prav; saj tudi ptičica poje; kaj bi človek ne pel! *Pesmi le tamo slišati ni, kder ni poštenih ljudi.*

Ni jih pa tudi na svetu ljudi, ki bi rajši peli, kakor Slovenci, in lepšega daru ne vem, kakor jim čedno pesmico dati. Rečem, da je vreden sto centov zlata, ki nam dá lepo novo pesem, naj si bo zdravička, ali pa sveta, da je le vneta, brez vsega greha. Kdor kako lepo pesem zna in jo zapoje, se več obrajta pri poštenih ljudeh, kakor on, ki piti kupuje. *Lepa pesem je zlata, draga reč.*

Kakor lani, nate tudi letos za poskušnjo nekoliko novih pesmic. Dam, kar imam. Bojo mladi pevci staremu lepših pesmij poslali, bomo tudi lepših za prihodnje leto dali vsem ljubim Slovencem in Slovenkam, ki so dobre volje in pa poštenega srca.

Leta 1853 izdala je „družba sv. Mohora v Celovci 50 pesmic z napevi vred pod naslovom „Šola vesela lepega petja za pridno šolsko mladino.“ Slomšekov „Nagovor“ v tej „Šoli“ se glasi:

„Vse stvari po svoji šegi Bogu čast in hvalo pojo. Vrelei po kamenju rožljajo ter šumljajo slavo Bogu; velike reke po svojih potokih (strugah) hrušijo in slavijo vsemogočnega Stvarnika, kateri jim toliko moč daja. Pohleven vetre, ki po drevju pihla, kakor mogočen vihar, kateri po gorah doni in drevje priklanja, Boga časti. Grilče (muren) se na solncu ogreva in svojemu Stvarniku hvalo kriči, da živi; še lepše mu ptičice pod nebom veselo pojó: škorjanček na polju, grlica v zelenem logu po dne, slaviček po noči; najlepše po angeljci v svetem raju Večnemu „sveto“ pojó. Kako bi človek venec vseh stvari, na svetu molčal? Zakaj bi otrok božji veselo ne pel?

Radi bi peli mladi Slovenci in Slovenke. Bog, da bi znali! *Česar človek ne zna, se mora učiti;* tudi šola veselega petje mora biti pri poštenih ljudeh. *Nate jih torej čednih pesmic lično zberko za šolo in za doma. Radi se jih učite, pa še rajši popevajte jih, si polepšati svoje življenje, si poslajšati svoje veselje, pa tudi polajšati svoje trpljenje. Vesela pesem žalostno srce ovedri — mila pesem ohladi njegove rane. Lepa pesem je božji dar.*

Nate šopek zbranih pesmi tudi Vi, učitelji dragi, naše mladine prijatelji blagi; Vašemu težavnemu poklicu zelen rožmarin! Hočete šolo z lepim petjem greti, bodo vam deca veselo v šolo hodili in se radi učili; veliko bolj lahko Vam bo. Dobra volja potrebuje dobrega vina, da jo oveseli, dobra šola pa lepega petja, da jo oživi.

Bog pa, dober Oče pravega veselja, nam daj veliko veselih dni doživeti, po tem življenju pa Njemu z angelji peti večno slavo in čast.“

Naj sledé tukaj v posnetku nekatere kitice iz Slomšekovih ljubkih pesmi:

Ljubim materam.

Preljube matere,
Ki svoje ljubčkeke dojite.
Z milimi pesmimi
Jih rade tud' razveselite:

Kar mleko matno
Za njihovo telo,
Naj mila pesem bo
Za dušo njihovo.

1846. l.

Mati pri zibelj.

1. Ajaj, ajaj ljubček moj!
Dete trudno si nocoj;
Ajaj, ajaj, dete moje:
Ziblje mati ino poje.

7. Ajaj, ajaj, detece,
In ne zabi matere!
K sebi te ne bodem djala,
Bog ne daj, da b' te zaspala.

1846. l.

Iskrenemu Slovencu.

3. Budite s petjem svoj sórod
Naj se v omiko žene!
Obhajajte veseli god
Sloven' je oživljene!

1852. l.

Pesmi pred šolo in po šoli.

(za vsaki den v tednu).

Pustite k meni otročiče!
Naš ljubi Jezus govori,
In nas prijazno v šolo kliče,
Ker nas lepo učit' želi.
Preljubi Jezus! vsi želimo
Učenci tvoji pridni bit';
Srečé in pamet teb' zročimo:
Pomagaj nam se prav učit'.

Dva potepena šolarja.

1. Iz ene vasi fanta dva
Sta v šolo vkup hodila.
„Po kaj bi danes v šolo šla?
Raj v les se bova skrila.“

15. Otroci, ki ne molijo,
In v šolo kar ne grejo.
Jim ostra šiba pela bo;
Jim kruha dat' ne smejo.

16. Za potepene šolarje
Se šiba že namaka,
Ni grš'ga, ko potepat' se;
V:e hudo take čaka. + 17.

1848. l.

Zapuščena sirotica.

1. „Ljubi moji otročiči,
Vaša sestrica naj bom!
Nimam ateja, ne mame,
In ne vem, moj kde je dom.“

7. „Tak pa bodi naša sestra,
Hoč'mo tvoji brat'ci bit';
Belo srajčko tebi dati;
Lepo belo te umit',

6. „Naj pri vas bom, otročiči,
Oh ne bodi naj vas sram;
Sem razcukana in bleđa,
Vender se pokrižat' znam.“

8. Mamko bomo naprosili,
Naj te v hišo vzemejo;
Ateju priporočili,
Naj ti kup'jo suknjico.“

1846. l.

Najbolje vince za otroke.

1. Najboljše sladko vince
Za deco belo je:
Izpod pečevja zviru.
Prelepo sveti se.

4. Je čista voda zdrava
Za deco majheno;
Tak mislim, da starejim
Tud' škodvalo ne bo.

1862. l.

(Konec sledi.)

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

III. Oddelek.

Nauk o dokazu.

§ 95. O dokazu v obče.

Po razlagi se sicer vsebina pojma razjasni in po razdelitvi spozna se mu obseg pregledno, ali to še ne zadostuje znanstvenemu spoznanju, ker sodi, ki izrazujejo združenje ali razdruženje gledé vsebine in obsega razjašnjenih pojmov, morejo istiniti in lažni biti. Potrebno je torej, da se dovoljno prepričamo ali se spoznanje osniva na istini, in to dosežemo z dokazom, ker z dokazom dosežejo sodi zanesljivost in svojo veljavnost.

Dokaz (*argumentatio, demonstratio, probatio*) je izvajanje istine soda, ki se s pomočjo sklepa izvaja iz drugih sodov, za katere znamo, da so istiniti. Ker se s pomočjo sklepa dokazuje, zato ima vsak dokaz obliko sklepa, in pravila sklepov so tudi za dokaze merodajna, ali iz tega vendar ne sledi, da je tudi vsak veljaven sklep uže dokaz. Dokaz namreč zahteva, da so prednji reki, iz katerega se istina kakega soda izvaja, vselej tudi istiniti; ker samo iz istinitih prednjih rekov mora se izvajati samo istina, sklep pa se ne brine za istino prednjih rekov, ampak samo za pravilnost.

Tudi dokaz ima kakor sklep svojo tvarino in obliko. Tvarina so tisti istiniti sodi, iz katerih se istina drugih sodov izvaja; oblika pa je način, kako se oni medsebeno v dokaz združujejo.

Pri vsakem dokazu moramo paziti na:

1. Dokazani sod, (*thesis, objectum demonstrationis*), ali predmet dokaza, to je namreč sod, katerega istina mora se iz istinitih sodov izvajati, ali ono, kar se mora dokazati.

2. Dokazne razloge (*argumenta sive fundamenta probationis*), to so namreč istiniti sodi, iz katerih izvaja se istina dokaznega soda.

3. Način, s katerim se dokazni sod dokazuje z dokaznimi razlogi (*argumentatio*).

4. Dokazno moč (*vis argumentationis, nervus probandi*), to je priznanje istine dokaznega soda, h katerim istiniti dokazni razlogi silijo. Dokazni sod in

dokazni razlogi so tvarina, načini dokazivanja in dokazna moč so pa oblika dokaza.

§ 96. Dokaz glede istine dokaznih razlogov.

Ker je istina dokaznih razlogov, iz katerih se istina dokaznega sode z dokazom izvaja ali neposrednja ali posrednja, zato je dokaz ali posrednji ali neposrednji.

1. Neposrednji ali takozvani očitni (*evidens*) je dokaz, ako so mu dokazni razlogi sodi neposrednje zanesljivosti in verjetnosti, t. j. taki, da je njihova istina sama ob sebi očitna in ne potrebuje daljnega dokaza. Taki sodi imenujejo se načela, samovidni reki (*axiomata*), in zahtevki (*postulati*) Spoznanje, ki se na njih osniva, je temeljito.

Načela so n. pr.: Zakon nasprotnosti in izključenega tretjega itd. Matematika osniva se dalje na načelih. Trikot ima tri strani. Dve ravnini ne stvarjate telesa. Med dvema točkama je ravna črta najkrajša.

Kdor o istini načel dvomi, za takega ni dokaza, s takim ni se mogoče prepirati (*contra principia negantem disputari non potest*). Sode neposrednje zanesljivosti in verjetnosti dosežemo pa s skušnjo in tudi z mišljenjem. Zahtevki so n. pr.: Med dvema točkama potegni premo črto. Okoli določene točke opiši z določenim polomerom krog.

2. Posrednji je dokaz, ako so dokazni razlogi sodi, katerih zanesljivost in verjetnost stoprav s pomočjo drugih sodov dosežemo. Tukaj osniva se tedaj dokaz na novem dokazu, in to se dotle ponavlja, dokler ne pridemo do neposrednje istinitih razlogov.

Dpazka. Od dokaznih razlogov je odvisno, ali je dokazni sod istinit in zanesljiv ali dvojben ali verjeten. Ako so dokazni razlogi istiniti in zanesljivi, tedaj je tudi dokazni razlog istinit in zanesljiv, ako pa dokazni razlogi ne morejo o istini dokaznega sode popolnoma prepričati, tedaj ostane on dvojben ali pa verjeten, proti temu namreč ali dvedejo bliže k laži ali k istini. Dvojba je zopet dvovrstna, je ali logična ali transcendentalna. Logična dvojba ostane samo dotle dvojba, dokler ne iznajdemo dovoljnih in istinitih razlogov; transcendentalna pa dvoji tudi o mogočnosti istinitih razlogov.

Od dokaznih razlogov odvisno je dalje, ali je dokaz enojen ali sestavljen, pravilen ali nepravilen, popoln ali nepopoln, po tem namreč ali so dokazni razlogi enojni ali sestavljeni sodi: po zakonih in pravih mišljenja osnovani ali ne, in ali so oni sodi popolni ali nepopolni.

§ 97. Dokaz glede načina dokazivanja.

Ako z dokazom stopamo iz dokaznih razlogov na dokazni sod, tedaj je dokaz sintetičen, deduktiven ali napredovalen; ako pa iz dokaznega sode stopamo k dokaznim razlogom, tedaj je dokaz analitičen, induktiven ali nazajevalen. Dokaz je mešovit, ako se poslužuje napredovalnega in nazajevalnega načina. Takih mešovitih dokazov poslužuje se velikokrat računstvo, ko se namreč do določenega sode stopa z nazajevalnim načinom, in ta dokaže se potem z napredovalnim načinom.

Napredovalni, nazajevalni in mešoviti načini imajo to skupno lastnost, da vodijo od očitega k posrednje istinitemu ravnim potem in zato imenuje se upravno dokazivanje (*argumentatio directa ostensiva*). Z upravnim dokazivanjem

se tedaj istina dokaznega sôda izvaja naravnost ali neposrednje iz istine dokaznih razlogov. Temu upravnemu dokazivanju nasprotno je neupravno dokazivanje (*demonstratio indirecta, apagogica, deductio ad impossibile, ad absurdum*), ki izvaja istino dokazanega sôda iz laži ali nemogočnosti protislovne mu nasprotnosti. Ono izbaja iz protislovne nasprotnosti dokazanega sôda in dokazuje, da so posledki, od katerih sklepi vodijo ali očitnim sôdom ali zdravemu umu ali uže dokaznim sôdom protivni in tedaj lažni. Iz laži posledkov izvaja dalje, neupravno dokazivanje modo tollente laž protislovne nasprotnosti in iz te izvaja po zakonih nasprotnosti istino dokazanega sôda.

Akôprem ima vsaka od omenjenih vrstij svojo posebno vrednost, itak ima upravno dokazivanje prednost pred neupravnim. Upravno dokazivanje nam namreč razlaga zvezo dokaznega sôda z dokaznimi razlogi in reče zakaj je dokazni sôd istinit; neupravno pa sicer sili, da dokazni sôd za istiniti sôd spoznamo, ali ne omenja razlogov, da bi tudi spoznali, zakaj je on istinit, ali zakaj je tako in ne drugače. Neupravno dokazivanje domneva si tedaj vselej upravno, ker laž ali nemogočnost nasprotnosti dokaznemu sôdu spoznamo jedino z upravnim dokazom. Mnogokrat rabi se neupravni dokaz v znanstvenih prepirih in v pravadah, da se s tem nasprotnik dovede ad absurdum; tudi računstvo ga često rabi.

Ker se z neupravnim dokazom samo dokaže, da protislovno sprotna trditve dokaznemu sôdu ni mogoča, zato je on samo nekavni dokaz istine. Ali v obliki razstavnega sklepa doseže tudi neupravni dokaz popolno izvestnost.

Opazka 1. Neupravni dokaz je zelo znamenit v znanostih, ker se ž njegovo pomočjo spoznanje najleže razširja in popravlja. Z njega pomočjo dokazujejo se namreč načela, ki se neposrednje dokazati ne morejo. Posebej znamenit pa je neupravni dokaz za kritiko in polemiko, ker se ž njim najleže pomote in lažne trditve opovržejo. Pri porabi neupravnega dokaza moramo paziti ali je sprotnost, iz katere se dokaz izvaja, resnično protislovna dokaznemu sôdu, ker je mnogokrat le skrivno protivna, a ne protislovna, in tedaj izvaja se iz laži laž, kar pa je pogrešen sk'ep, in toraj ni dokaz.

Opazka 2. Po določenej svrhi zadobi dokazivanje posebno notranjo obliko. Dokazivanje je tedaj pravi dokaz, keđar se dokaznemu sôdu dokazuje istina. V obliki opovržbe, prepričanja je dokazivanje, ako se dokazuje, da je trditve kriva. Opovržba trditve dokazuje se po dokazu protislovne sprotnosti. Opovržba je dalje ali¹⁾, ako se dokazuje, da trditve kake osebe ni v soglasju s trditvami drugih oseb; ali pa²⁾, ako se dokazuje, da je trditve zato lažna, ker je z uže znanimi istinami v protislovju. V obliki prepira je dokaz, ako se razlogi za istino primerjajo z razlogi proti istini dokaznega sôda. Ako ste obe trditvi pri prepiru lažni, tedaj se razloka ne doseže, inace pa ostane razloka dotlej nedoločena, dokler se ena od trditvij dovoljno ne dokaže.

Četrta štaj. dež. učiteljska konferenca.

(Dalje.)

Drugo glavno zborovanje se je otvorilo 6. dne septembra ob treh popoldan po predsednikovem namestniku g. J. Trunk-u. K. vsposedni točki:

¹⁾ κατ' ἀνθρώπων. ²⁾ κατ' ἄληθειαν.

Domovinoslovni pouk v ljudski šoli (njegov nalog, gradivo in metoda)

prejme besedo meščanski učitelj gospod Žiga Leyfert, kateri prične svojo razpravo z J. J. Rousseau-jevim rekom: „Sachen, Sachen, ich werde es nimals genug wiederholen, dass wir den Wörtern zu viel Macht geben; mit unserer schwatzhaften Erziehung machen wir nur Schwätzer“, ter se po kratkem historičnem ogledu z ozirom na ta predmet izjavi o nalogu in smotru domovinoslovnega pouka blizo tako-le: Pouk v domovinoslovju shvatiti se ima kot pripravnica za geografični pouk. — Pri geografičnem pouku vladajo namreč posebne okoliščine. Med tem namreč, ko se pri večini drugih učnih predmetov zamorejo učencem razne reči v naturi predstaviti, to pri geografičnem nauku iz samoumevnih vzrokov ni mogoče. Zanašati se moramo tukaj veidel na otroško fantazijo. Ker pa fantazija stavi svoje tvore le na obstoječe predočbe, tako iz tega sledi, da je pred vsem skrbeti zato, ka si pridobi otrok neposredno zaklad onih pomislij, katere potrebuje vobraznost pri stvarjanju svojih tvorov. Samo po sebi razumno pa je, da se nazorni predmeti jemljejo le iz domače krajine. S tem pa, da se geografični predmeti le po sebi ogledujejo, še nalog domovinoslovnega pouka ni dovršen. Opozarjati je treba tudi na odnašaje, obstoječe med njimi. Kateri reber solnce najbolje obseva, zakaj ima severni reber bistveno drugo podobo nego južni, da le pečevni klanci dosežejo največjo strmino, zakaj ima vsaka dolina svojo tekočo vodo, da mora vir više biti nego izliv (iztok), zakaj mora ležati glavna dolina više nego postranski doli, da je število, poslovanje in življenje prebivalstva naglavno odvisno od rodovitnosti zemlje in od naravnih pridelkov dotičnega kraja, — to vse in še mnogo drugega si zamorejo učenci le na domači zemlji in nikjer druge neposredno ogledati. — V poznejšem teku geografičnega pouka je zemljevid skoraj edino racionalno sredstvo, pripomoči učencem do prave podobe in do jasne pomisli od te ali one dežele z njenimi gerbavinami, s potoki, rekami in jezeri ter z vasmii in mesti. To prelaganje zemljevida v resnico, katera se imenuje „branje zemljevidov“ pa zahteva zopet izvežbano vzorbenost, katero si otrok ipak pridobi le v domačiji. Le tako, da učitelj izdeluje z učenci načrt vsaj enega dela domače okolice ali če primerjava pridno posebno za šolsko rabo priredjen načrt okolice z okolico samo, le tako bodo učenci zemljevid splošno razumevali. S kratko rečeno obstoji nalog domovinoslovnega pouka v tem, da 1. pojasnjuje temeljne pojme zemljepisja na geografičnih predmetih domovine; 2. da se otroci po kartografični predstavi domače okolice in s primerjanjem karte in resnice dovedó do tega, da zemljevid razumijo.“ Po obširnejii izpeljavi tega in po povdarjenju etične vrednosti domovinoslovja obrne se govornik k materiji tega predmeta, k določitvi vsebine in obsega učnega gradiva tako-le:

1. Rodovitna in nerodovitna zemlja, njiva, polje, strnišče, raván, vrt, travnik, senožet, pašnik, ozare, meja, livada, gozd, dobrava, gaj (log).
2. Šotor, bajta, hiša, grad, palača, vojašnica, rotovž, javno in zasebno poslopje.
3. Kraj, vas (hlev, skedenj, kolarnica) fara, trg, mesto (cesta, ulice, tlak, trotvar), trdnjava (obzidje, vrata, prekop, (jarek) itd.) odprto mesto, glavno mesto, rezidencija.
4. Oratarji (kmetje) meščanje, vojaki, občinsko svetovalstvo, župan (občinsko predstojništvo), rojstai kraj, dom, materni jezik, ljudstvo, narod.
5. Pot, pešpot, kolovoz, steza, cesta, drevored, križempot, kažipot, vozna žival, tovarna žival, železnica, železniška tir, hlapon, vagon, vlak, železniška postaja, kolodvor.

6. Brv, most, cestovod, predôr.
7. Brod, brodnar, čoln, barka, parobrod, plav, plavičar.
8. Pošta, poštar, brzojav, telegram.
9. Zgodovina domačega kraja

Iz astronomične geografije:

1. Solnce vsak dan v vzhodu izhaja in v zahodu zahaja; o poldan stoji najvišje. — (Nebno obočje; obzorje. Strani sveta; vežbanje v orijentiranju)
2. Solnce vsak dan na istem mestu izhaja in zahaja, po zimi na jugu, po letu severno od vshodne oziroma zahodne točke. Le dvakrat v letu zahaja v vzhodu in zahodu. Kedaj?
3. Tir, katero solnce preteka, spremeni se vsaki dan; po zimi je zelo kratka in solnce v tem letnem času tudi o poldan nizko stoji. Po letu je solnčna tir najdaljša in solnce stoji poldan zelo visoko; a navpik nad nami ga nikdar ne zagledamo. Katerega dne stoji solnce najnižje, — najvišje?
4. Dnevi so po letu dolgi, noči kratke; po zimi nasprotno. Kedaj je najdaljši dan in najkrajša noč, — kedaj najkrajši dan in najdaljša noč? Dvakrat v letu sta dan in noč enako dolga. Kedaj?
5. Luna prikaže se nam v različni podobi: prvi krajec, ščip, zadnji krajec. Kedaj govorimo o mlaju, o ščipu?
6. Kakor solnce tudi luna izhaja v vzhodu in zahaja v zahodu. Kot ščip sveti celo noč; kako dolgo pa kot prvi — zadnji krajec?
7. Večina zvezd svojega stališča z ozirom na druge ne spreminja: stalnice. Ozvezdje. Znanje nekaterih najimenitnejših sozvezd.
8. Nekatero zvezdo stanja druga k drugi ne spreminjajo: planeti, (premičnice) Spoznanje planetov: Venere (večernice, juternice), Jupiterja, Saturna. Zvezde repatice, zvezdni utrinjki ali meteori. Mej 10. in 13. avgustom ter 11. in 14. novembrom se iz Perseus evega ozvezdja prikazujejo vsako leto zvezdni utrinjki.
9. Vse zvezde izhajajo v vzhodu in zahajajo v zapadu; le v bližini severnice (tečajne ali stožerne zvezde) so nekatere (Veliki voz, Casiopeja itd.) ki to obkrožujoč ne zatonijo. Orentiranje po severnici.
10. Solnčni in lunini mrki.

Iz fizične geografije:

1. Ravnina, stepa, pustopoljina.
2. Brdje. = povišica (grič, homec) hrib, pečina, vznožje, reber ali brežina; položno, strmo rebro, klanec, brezno, prepad, stena, vršac, vrhunec, glava, vispoljana, sleme, greben.
3. Hribovita dežela, brdje, gričevje, hribovje, gorovje, pogorje, sleme, greben, sedlo.
4. Absolutna visokost (nad morjem) relativna visokost, snežnik, ločnica večnega snega.
5. Dolina, nizzdolje, podolje, deber, soteska.
6. Vir (studeneč) vrelec itd.
7. Tekoče vode, potok, reka, veletok, izvir, izliv, struga, breg, obrežje, lice vode, širokost, globočina, slap, razvodje itd.
8. Plovno, z vodo doli, proti vodi.
9. Stojčea voda; mlaka, luža, kaluža (globoka), ribnjak, jezero.
10. Blatno, močvirje, šota itd.
11. Otok, polotok, kleč (povodna skala), grben, zanožje, pristanišče (Dalje sledi.)

Književna poročila.

Družba sv. Mohora oskrbela je letos svojim udom premnogo duševne hrane ter je napolnila ž njo 6 knjig, katere je razposlala po vsem Slovenskem, da se vrli slovenski sinovi in hčere duševno okrepčajo. razvedrijo, kratkočasijo pa tudi poučijo. Društveniki so prejeli: *Koledar* za l. 1887, *Večernice* 40. zvezek, *Življenje prebl. Dev. Marije* in *Jožefa*, *Občno zgodovino* 11. zvezek, *Slovenski pravnik* IV. snopič in pa *Šmarnice*. Vse knjige obsegajo 51 tiskanih pol in veljajo le 1 gld., tedaj so gotovo tako po ceni, da si jih lahko omisli vsak, kdor le sploh hoče tudi duševno živeti in komur je kaj mar narodni napredek. Ta jako nizka cena knjig in pa njih raznovrstna vsebina pa med drugim tudi razvoj družbe kaj močno pospešujeta. Res čudimo se in prav iz srca se veselimo, ko vidimo, kako udom število narašča od leta do leta, in kako v ta „narodni dom“ — kakor letošnji koledar družbo po vsej pravici imenuje — zahaja vedno več ukaželjnih Slovencev. Tukaj se zbira vse, kar slovensko vé in umé, brez razločka na stan in službo, da, tu sem prihajajo tudi naši najoddaljenejši sinovi, katere je osoda odnesla daleč čez mejo naše ožje domovine. Pa tudi sinovi drugih nam sorodnih narodov prihajajo semkaj ter nam bratovsko podavajo svoje roké. Letos je imela družba skupaj 31.687 udov, toraj za 2097 več kakor lani. Mi pa nič kaj bolj iz srca ne želimo, kakor da bi se vsi ti tudi prihodnje leto v tem domu oglasili, in bi seboj še več drugih pripeljali, ter bi se število družbenih gostov tudi zanaprej ravno tako močno pomnoževalo, kakor se je zadnja leta.

Upamo, da se to gotovo zgodi, posebno ako stori vsak rodoljub svojo dolžnost in ako bode tudi družba svoje društvenike tako zadovoljila, kakor jih je letos.

Koledar je letos našej že večkrat izraženej želji popolnoma ustregel, stopil je letos prvokrat v prav dostojni in lepi obliki med druge svoje tovariše. Ne samo, da je njegova zvonajna oprava izborna, je poleg tega še tudi nja vsebina tako mikavna, raznovrstna, da bode gotovo vsak z veseljem in pridom prebiral te drobtine. Prvo povest „Ni vse zlato, kar se sveti“ je spisal naš dobro znani slov. pisatelj, g. Fr. Erjavec, profesor v Gorici. Ta povest je res zlata vredna. Sto in sto Čerinov najdemo med našimi kmeti, ki zapravljivo in potratno živé, poleg pa vedno mislijo in tuhtajo, kako bi bilo mogoče z lahka obogateti, ter čisto pozabijo, da pot do premoženja peljá po stezi poštene in neumorne delavnosti, po umnem gospodarstvu in pa po varčnosti. In kar bi mi še posebič želeli, je to, da bi vsak teh našel tako blagega in odkritosrčnega prijatelja, kakor ga je našel Čerin v osebi Pologarjevega profesorja, in uverjeni smo, da bi se marsikateri spokoril ter krenil na drugo pot. Pač vreden opomin do vseh tistih, ki so se izmej ljudstva izšolali, da tudi pozneje na enaki način pospešujejo srečo svojih rojakov-kmetov, kakor je storil ta blagi profesor. Da si se naše ljudstvo večinoma s poljedeljstvom peča, je vendar v tej stroki še silno nevedno in je ravno ta nevednost dostikrat kriva slabega gospodarstva. Neizmerno dobroto bode toraj vsak skazal ljudstvu, ki poleg svojih stanovskih dolžnosti misli tudi na svoje ljudi, ter si z besedo in djanjem prizadeva povzdigniti njih omiko in s tem tudi njih blagostanje. Toraj Bog daj Slovincem mnogo Pologarjevih profesorjev in spokorjenih Čerinov, družbi sv. Mohora pa več takih pisateljev, kakor je Fr. Erjavec.

Ravno tako zanimivi in poučljivi so tudi drugi sestavki v koledarju.

Večernic 40. zvezek prinaša daljšo povest, katero je spisal v novejšem času jako plodoviti soštanjski rojak, g. dr. J. Vošnjak. To povest,

koje djanje se vrši na slovenskem Štajerskem. bode naše ljudstvo s tem večjim veseljem čitalo. ker vidi v njej prav življenja polne podobe iz sedanjega časa. Povest ima svarilno tendenco, ter nam prav drastično slika naše narodne nasprotnike, kojim gre v prvi vrsti zato. da ostane kmet neveden. jim slepo udan. da ga potem ložej po svoje lušijo. Kopriv in Kampošev je pri nas vse živo in žalibože štejemo tudi dosti nesrečnih Rebernikov, ki so tem ljudem šli na limance, končno pa prišli ob premoženje in poštenje. Naj bi bila ta povest vsem tistim v svarilo. ki še dosihdob niso uvideli, da raznovrstni naši narodni nasprotniki ne delajo samo v naš narodni, temveč tudi v naš gmotni pogin.

O ostalih knjigah velja vse to, kar smo bili že prejšnja leta povedali. Ponavljamo pa zopet in zopet. da je prevelika različnost v formatu jako neročna. Tudi smo že rekli, da se med ljudstvom na tisoče in tisoče knjig ugonobi in da je temu glavni uzrok ta. ker niso vse knjige sešite in z dosti močnim ovitkom obdane. Na svoje oči smo videli kmeta, ki si knjig niti ni upal prerezati, boječ se, da mu listi ne izpadejo. Da se toraj vse knjige sešijejo ali z žico zvežejo, je tembolj potrebno. ker se mora mnogo zvezkov po več let hranjevati, preden je možno dovršeno knjigo poslati bukvozezu. Te spremembe so prav malenkostne, pa v interesu družbenih knjig prav potrebne in mi priakujemo, da bode odbor to stvar uvaževal, ter potem tako ukrenil, da bo prav!

Končno pa moramo nekoliko spregovoriti o našem lauskem poročilu. Ne rečemo sicer, da bi ne bilo nekoliko ostro, pa to si upamo trditi. da smo govorili popolnoma stvarno, ter smo povest „Doro“ ocenili tako, kakor nam je velevala naša vest in pa odkritosrčna ljubezen do družbe in do naroda. Ako smo radi tega pri nekotjih prišli v zamero, tedaj pač ne moremo zato, mi si pa vkljub temu drznemo trditi, da smo s tem družbi mnogo koristili, kajti smo povestim, kakersna je „Dora“. menda za vselej v družbine knjige pot zaprli. Spominjamo se tukaj tudi besed našega dobro znanega kritika J. Stritarja. ki je nam vsem podal tale svet: Kdor čuti v sebi sposobnost, da zamore narodu kaj lepega in koristnega spisati, tisti naj to tudi stori, kdor pa tega ne zna in ne more — kar ni moči komu zameriti — tisti pa naj na drugi način svojemu narodu koristi in zasluge njegove ne bodo manjše“. To so gotovo besede, katerim mora pritrđiti vsak pameten človek. Toliko bolj toraj prosimo tiste slov. pisatelje, ki imajo zato dovolj sposobnost, da se družbe kaj pogosto spominjajo, ter vsak v svoji stroki za njo kaj spiše, kajti je gotovo častno pisati knjige, katere vse leto prebira na tisoče ljudi.

Vsem dragim rojakom pa družbo prav gorko priporočamo, zlasti pa tudi našim blagim sotrudnikom. Prav s težkim srcem smo letos opazili, da se slov. učiteljstvo od družbe tako nekako odteguje. Izgovor, da knjige itak lahko dobó bodi si v šolski bukvarni ali pa drugod. tukaj nikakor ne velja in sicer zato ne, ker je naša dolžnost, da smo kakor pri vsaki dobri stvari, tako tudi tukaj ljudstvu v izgled. Prav žalostno je toraj, ako se nahaja na slov. Štajerskem dekanija v katerej družba med učitelji nima niti enega uda, pa kaj porečeš, če slišiš, da v ravno tej dekaniji župnikuje tudi župnik — neud. Kdo se bode toraj čudil, da je potem tudi število udov v tej dekaniji z ozirom na dotične razmere prav neznatno. Zlasti pa bi naše tovariše še na to oporožili, da je treba že v šoli, posebno tistim otrokom, ki mislijo izstopiti, družbo prav topla priporočati, kajti ravno v teh letih se začne najnevarnejši čas za mladino in marsikateri se po dobrih knjigah odvrne od krivih potov. Bodimo toraj vsi enega duha in enih mislih in delajmo v to da bode družba sv. Mohora krepko rasla in se mogočno razvijala nam vsem v čast in slavo.

Gospod S. M. Adjić izdal je v Belemgradu knjigo: **Ručni rad v muškoj školi**. Suvremeno pedagogičsko pitanje I. Štamparija napredne stranke 1886. 120 str. ciena 8 para din. — V tej knjigi razpravlja pisatelj prašanje ročnih del (Handfertigkeiten Unterricht), o katerem razpravljajo nemški učitelji že dalje časa. V tem delu, kateremu bo sledil kmalo drugi, govori Adjić o pedagogih, ki so se bavili do sedaj s tem prašanjem. On jih loči na tri pravce: 1. Na „ekonomski“, to je one ki zahtevajo, naj obrazuje šola delavce; 2. na „pedagogičski“ po katerem je ročno delo samo namenjeno, naj izobrazuje roke brez materijalnega cilja; 3. na „filosofski pravac“, kateri trdi, naj bo delo le podlaga za umno in moralno izobraževanje.

Tako opisuje dalje, kako se izvršuje to delo po raznih evropskih državah, svoje stališče in pomen te stroke za Srbijo bo pa razkladal še le v drugem delu.

Veseli pozdravljamo to knjižico, ker nam kaže, kako pazljivo se bavijo naši bratje z vsem, kar se kaže na šolskem polju. Fr. Hubad.

„Georg Freiherr von Vega. Von Fridolin Kaučič, k. k. Lieutenant im Infanterie-Regimente Nr. 78. Separatabdruck aus dem Organ der militär-wissenschaftlichen Vereine. Wien 1886.“ 54 str. Gosp. lajtnant Kaučič je občinstvu že dobro poznat po svojih izbornih životopisih slavnih naših rojakov, katere je doslej priobčeval v „Vedete“ (na primer životopis pogumnega vojaškega kaplana Frana Lavrenčiča iz Poberža pri Ptujih), v Oseški „Drau“, v „Zvonu“ in „Kresu“. Životopis slavnega Vege pa se mu je posebno posrečil in čestitati mu moramo na lepi pisavi in na izredni marljivosti in temeljitosti, da je nabral toliko in tako zanimivega gradiva. Posebno hvaležni pa smo mu za to, da je korenito ovrgel hipotezo o Vege španjskem rojaštvu in dokazal njegovo slovensko narodnost.

Dopisi.

Maribor. (Izpiti sposobnosti) v jesenskem obroku so se vršili od 15. do 29. nov. K izpitu se je bilo oglasilo 20 kandidatov za občne ljudske (8 za nemški in 12 za nemški in slovenski učni jezik) in ena kandidatinja iz francoščine za meščanske šole. Pri pismeni preskušnji, katera je trajala 3 dni (15., 16. in 17. nov.) so dobili kandidatje te-le naloge: a) iz nemščine: Welche Mittel stehen dem Lehrer zur Pflege der Vaterlandsliebe zur Verfügung; b) iz slovenščine: Popis in goja čutil, c) iz računstva v zvezi z geom. oblikoslovjem: 1. Zu einem gemeinschaftlichen Unternehmen gibt A 3300 fl., B 4950 fl., C 6600 fl.; von dem Gewinne erhält A 1470 fl.; wie gross ist der ganze Gewinn? (Sklepi se storé v besedah in sicer je izvedejo nemški kandidatje nemško, slovenski slovensko.) 2. Berechne folgende Einkaufesrechnung oder Factura, welche ein Wiener Kaufmann von seinem Commissionär in Triest erhält:

12 Säcke Mailänder Reis

Brutto 2110 kg

Tara 15 „

Neto kg a 23 fl. per 100 kg...fl...kr.

Spesen :

Säcke, Verpacken 9 fl. 58 kr.

Sensarie $\frac{1}{2}$ ‰

...fl. ...kr.

Provision 2 ‰ ...fl. ...kr.

...fl. ...kr.

3. Wie gross ist die Mantelfläche eines Kegels, dessen Seite 1,86 m ist und dessen Grundfläche 0,75 m zum Durchmesser hat? *d)* iz realij: 1. iz geografije: Die Ebene an der Donau; kurze Charakteristik der grösseren unter denselben; 2. iz zgodovine: die Verdinste Maximilians I. um die Cultur; 3. iz naravopisja: Praktische Bedeutung des Thones. (Na zadnje vprašanje odgovore slovenski kandidatje slovensko). Gospodična kandidatinja je rešavala sledeče naloge: *a)* Nemško spisje: Welche Mittel stehen dem Lehrer zur Erzielung und Wahrung einer guten Schulzucht zu Gebote? *b)* Spisje v francoščini: Ueber Moliere's Leben und Werke mit besonderer Berücksichtigung seines Misanthrope; razun tega imelo se je prevesti neko mesto iz Volney-jevega potovanja po Syriji in v Egiptu iz nemščine v francoščino.

Izpit je vspesno dovršilo 18 kandidatov in sicer eden (gosp. Zopf iz Ptuja) z odliko, drugim 17 se je pripoznalo navadno osposobljenje. Iz obeh dež. jezikov je delalo preskušnjo 12 kandidatov, 11 jo je prestalo z vspehom, eden pa se je osposobil samo za nemški učni jezik, ker je bil slovenščine premalo več. Dva kandidata sta po ustmenem, izpitu (pred učnim poskusom) odstopila. Gospodč. kandidatinja je z vspehom dovršila izpit. Kakor se tedaj vidi iz navedenih podatkov, je izid preskušnje prav povoljen in nihče se seveda dobrega vspeha bolj ne veseli, kakor gg. kandidatje, kateri so izpit srečno dovršili. In „Pop.“ jim želi, da presteje vsako izmed preskušenj, ki jih še čakajo v življenju, ravno tako povoljno, kakor to, katera jim zagotavlja existenco in to se jim bo posrečilo, ako vselej vestno izpolnujejo dolžnosti svojega stanu. pridno napredujejo ter ostanejo v vseh položajih trdni in značajni, kakor zahteva njih težaven, a lep poklic! — Zdaj pa še nekaj dobro menjenih nasvetov onim mladim tovarišem, kateri se za izpit sposobnosti pripravljajo. Ker ima po novih naredbah ta izpit značaj praktičnega, se vpraša razen po tvarini navadno še tudi, kako bi se dala v šoli razpravljati. Za izpit pripravljajoč se kandidat toraj naj pri vsaki lekciji, katero je ponovil, še premisli, kako bi tvarino praktično razpravjal, ako tvarina sploh spada v okvir ljudske šole. Iz realij naj kandidatje pred vsem to temeljito predelajo, kar sodržujejo slovenska in dr. Ulrich-ova nemška berila in kar zapopada učni načrt za 6 razredne ljudske šole. Glede računstva in geom. oblikoslovja naj se dobro seznanijo z Močnik-ovimi računnicami za vse stopinje ljudskih šol ter z njegovima navodoma k računnicam in za obravnavo oblikoslovja. Iz jezikov (nemšk. in slov.) se zahteva temeljito znanje slovnic in spretnost v analizovanju. Vrh tega, da pozna kandidat sloviteje pisatelje in pesnike, njih zasluge za slovstvo ter nekaj njihovih umotvorov, zlasti take, kateri so se vzeli v berila za ljudske šole. Kar se tiče izreje- in ukoslovja, metodike in šolskih zakonov in naredb naj kandidatje v prvi vrsti to dobro ponove, kar so se učili na učiteljišču. Pripomočki, ki se jim za te predmete priporočajo, so dotične knjige Niedergesäss-ove, Lindner-jeve in Dittes-ove, potem Kebr: Praxis der Volksschule, Zeynek: Anleitung zum Gebrauche des Lesebuches in znana zbirka šolskih zakonov in naredb izdana v Gracu pri Leuschner in Lubensky-ju. Iz telovadbe nasvetujemo zaradi slovenskih izrazov Schmid-tovo Turnschule, izdano v Ljubljani. Sploh naj kandidatje v nobenem predmetu ne pozabijo slovenske terminologije in kdor nima iz vseh predmetov slovenskih knjig, naj v rokevzame Cigaletovo „Znanstveno terminologijo“. Toliko danes. Kandidatje, kateri se bodo po teh nasvetih ravnali ter se na takov način pripravljali na izpit, smejo sigurno upati, da ga bodo z dobrim vspehom prestali.

S Krškega, meseca novembra. (Zborovanje „Pedagogičkega društva“ v Šent Jarneju.) Kakor sem bil Vam že naznanil, je „Pe-

dagogiško društvo“ v tekočem šolskem letu imelo prvo zborovanje v dan 4. novembra v prijazni Dolenjski vasi — v Šent Jarneju. Zbralo se je v ta namen iz raznih okrajev 16 učiteljev in 3 učiteljice, razuu teh več odličnih Šentjarnejčanov (mej temi posebno predsednik krajnega šolskega sveta g. Vučer, župan g. Bučar, krajni šolski nadzornik g. Poljanec, posestnik in oštir g. Zagorec) in mnogo kmeetskega ljudstva — môž in žen — skupaj okoli 80 oseb. Učiteljstvo iz Šent Jarneja je skrbelo za olepšanje šolskega poslopja (zunaj so bili postavljeni maji in raz oken so vihrale narodne in cesarske zastave, znotraj je bila za to odmenjena šolska soba s cvetličjem okusno ozaljšana). Vsa hvala domačemu učiteljstvu za trud.

Točno ob 10. uri otvori g. predsednik Fran Gabršek zborovanje s primernim nagovorom ter vse došle ude in neude prijazno pozdravi. Na to se prebere zapisnik zadnjega zborovanja, kar navzoči odobré.

Govor o kulturnem razvoju Dolenjcev odpade. Namesto tega je poročal gosp. predsednik o domači vzgoji v obče in sploh kaj temeljito. Navzočim starišem je na srce pokladal, kako naj ravnajo s svojo deco domá, da bodo enkrat dobri kristijani, prida državljani in zvesti sinovi svoje domovine. To priliko porabi g. govornik tudi v to, da došlim starišem veliko važnost ljudske šole razloži in ob jednom še povdarja, da nauki, ki jih otroci v šoli pridobé so za nje edina dota, koje zamorete revnejši svoji deci dati — in še to ji odrekate, ker jo odtegujete šolskemu poduku. Vsaj je sploh znano, da je Dolenjska od dne do dne revnejša in skrajni čas je že, da se temu nekoliko opomore. Šola je v prvi vrsti poklicana skrbeti za zboljšanje vzgoje in v drugi vrsti pa za napredek in povzdigo hmetijstva. Res so kmetje slišali kako britko resnico, a upajmo, da besede gospoda govornika niso padle na nerodovitna tla. — Za tem še spregovori meščanski učitelj g. Josip Bezljaj, ter posestnikom toplo priporoča rednejše pošiljanje otrok v šolo, kajti sedaj imamo na Dolenjskem vinarsko in sadjarsko šolo kamor bodo vsprejeti pridnejši dečki, dovršivši z dobrim vspehom vsaj ljudsko šolo. Tam bodo imeli priliko izvežbati se v vinarstvu; poleg tega bodo še dobivali letne ustanove (štipendije). Tako je g. govornik kmeetsko ljudstvo vnelal za šolo in učenje sploh, vsi smo njegov govor živahno odobravalí. O šolskem obiskovanju je še g. Abram nekoliko kmetom razjasnil ter jim navedel šolske postavé, tikajoč šolskega obiskovanja. Kmetje naj nikar ne mislijo — tako jim je rekel — da so učitelji krivi temu, da morajo otroke redno pošiljati v šolo. Kaj še! oni se le ravnajo po postavi in s tem storé le svojo dolžnost! — Dobro! Tako je!

O kmetijstvu sploh in v obče sta govorila temeljito gg. Lunder in Abram. Prvi je povdarjal, kako bi se po Dolenjskem zanemarjeno sadjarstvo vspelo na višjo stopinjo; kazal je na letošnji sadni pridelek, kajti vemo vsi, koliko dobička so letos imeli tisti posestniki, ki imajo dovolj sadnega drevja. — Konečno g. poročevalec nasvetuje: Odbor „Pedagogiškega društva“ naj sestavi dve prošnji, jedno na sl. c. kr. okrajni šolski svet in drugo na vis. deželni šolski svet, v kojih naj se prvi prosi, da bi blagovolil na to delati — in sicer z vso postavno oostrostjo, da po tistih krajih, kjer pri šolah še ni tako potrebnega sadnega vrta, krajne šolske svete prisili takoj preskrbeti zemljišče za šolske vrte; drugi naj pa v tem smislu izdá ukaz na vse druge okrajne šolske svete po deželi. Ob jednom naj se še določi vsaj 1 oral zemlje za to koristno namero.

Gosp. Abram je razlagal o kmetijstvu sploh, kako naj vestni učitelj združuje poduk iz kmetijstva z družimi šolskimi predmeti, na pr. pri računstvu, prirodopisu, zemljepisu itd. Pripovedoval nam je o zaprekah,

ki jih je imel začetkom svojega službovanja, ko se je jel pečati s kmetijstvom (vzlasti sadjarstvom) od strani — ne priprostih kmetov — ampak olikanih Slovencev, kar ga pa prav nič ni plašilo. Pokazalo se je kmalo, da hodi po vsem pravo pot — in kmalo je imel obilo posnemovalcev. Vsaj vemo vsi iz lastne skušnje, da je naš kmet nezaupljiv, in da se kake nove naredbe težko poprime. Treba ga je toraj vedno podučevati ne le z besedo, ampak tudi z izgledom, kajti le kedar vidi kaj dobrega in koristnega, potem se mu odpró oči in misli: „Vsaj bi ne bilo napačno, ako bi tudi jaz tako poskusil.“ Govor g. Abrama je bil vsem všeč — in vsi smo bili njegovih misli.

Izmed posameznih nasvetov se je z večino glasov sprejel ta, da se bode prihodnje zborovanje vršilo začetkom meseca aprila prihodnjega leta v Mokronogu. Gosp. predsednik se na to zahvali vsem navzočim — vzlasti gg. poročevalcem — za njihov trud ter zaključi zborovanje s trikratnim „Slava“ klicem na našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. kot prvega pravega ustanovitelja ljudske šole.

Po zborovanju smo se podali v znano Zagorčevo gostilno k skupnemu obedu, kjer smo se med prijaznimi razgovori in raznimi napitnicami prav izvrstno in kolegijalno zabavali. Tudi oni odlični možje iz Šent Jarneja, ki so nas počastili s svojo navzočnostjo pri zborovanju, so ostali pri kosilu v naši sredini, ter so s tem pokazali, da so vneti za napredek šolstva in povzdigo kmetijstva v lepi, toda malo zanemarjeni, a rodovitni Dolenjski. Le tako naprej naj novo društvo deluje in gotovo si bode pridobilo mnogo podpornikov in prijateljev.

Že sedaj šteje nad 130 društvenikov. Gotovo lepo število za tako kratek čas njegovega obstanka!

Razbor. „Zborovanju celjskega učit. društva 11. dan meseca novembra t. l. se je, kakor zaželjeno, dobro obneslo. Sešlo se nas je 19 udov z resnim naprejšvetjem: „Viribus unitis!“

Gospod predsednik otvori zborovanje z prijaznim pozdravom, preide pa kmalo v moloznaneč, da nam je nemila smrt vzela našega obče priljubljenega tovarša nepozabljivega sodruga g. P. Krajnca, kateremu se je v imenu našega društva položil od navzočih tovaršev udov venec na rakev. Navzoči izrazijo svoje sočutje se vstajo od sedežev. Na to sledi vesela vest o pristopu novih udov in sicer g. dr. Josip Serneca kot podpornega in gg. Lovro Šah-a. Franjo Brenceta kot pravih udov. „Živili!“

K prvi točki dnevnega reda preidoč, prebere se zapisnik zadnjega, skupnega zborovanja v Žalcu ter se z malimi popravki sprejme. Reševanje druge in tretje točke po g. Brezovniku, zadevajoč društvene reči in poročilo o IV. dež. uč. konf. štajerski prineslo nam je marsikaj zanimiviga. Omeniti nam je najprvije blaga novica, da sta narodna šola in dom v Ljubljani podvzela izdavanje slovenskih knjig za našo mladino. Čez vse nas je pa zanimalo vestno poročilo govornika kot delegata. Čuli smo nezaslišane, žalostne napade na slovenske učitelje činjene po dveh odposlancih slovenske krvi provzročujoče strmenje in občni protest. A radostno smo pozdravljali možato postopanje in krepko zavrnitev napadnikov po gg. Brezovniku in Robiču. Umestno je, da se njima javno izreče zaupnica in najiskreneja zahvala!

Koncem svojega poročila iznenadi nas g. poročevalec z važno novostjo, da so slovenski delegati za spodnje Štajersko volili osnovalni odbor v formalno konstituirane „spodnje-štajerskije učiteljske zaveze“ s sedežem v Mariboru, kateri ima potrebno ukreniti, da se to potrebno društvo ustanovi.

Pohvalno omeniti mi je tudi govor g. Zupanek a „o varstvu živali“, katerega bode govornik priložno nadaljeval. Izmed nasvetov navedem

tukaj ovega g. Jarca, naj bi se prejšna, za našo poslovanje po vsem spretna razrednica opet vpeljala.

Ob 2. uri popoldne napotili smo se k skupnemu obedu, kder smo si prijateljski pogovarjajoč kratili in sladili brige, za kratko pozabljajoč svoje žalje.

B. J.

Novice in razne stvari.

(„Pesni za šolo in dom.“) Vtegnilo bi zanimati, da je g. Gabrijel Majcen svoje pesni za šolo in dom izvršil in rokopis že odposlal vis. ministerstvu v aprobacijo.

(„Matica Slovenska“) začela je ravnokar razpošiljati svoje knjige. Nemo še jih sicer videli, a poročalo se nam je, da baje imajo kaj zanimivo vsebino.

(Nogo zlomil) si je 2. t. m. gosp. Jak. Lopan, nadučitelj na okoliški šoli v Celju in bivši prvi „Popotnikov“ urednik. Šel je zvečer po ulici, kjer zdrzne in tako nesrečno pade, da si nad gležnjem nogo zlomi.

[Evropsko šolstvo.] Avstro-Ogrska šteje kakih 290.000 narodnih šol in čez 3 milijone učencev, na 1300 prebivalcev spada 1 šola in 104 učenci na 1 šolo, stroški znašajo za vsakega prebivalca 48 kr. Nemčija šteje 42 milijone glav, 60.000 šol, 6 milij. učencev na 700 glav in 100 učencev eno šolo in stroškov 1 gld. 48 kr. na glavo. Francoska šteje 37 milij. glav, 71000 šol, 5 milij. učencev, 500 glav in 60 učencev na šolo in stroškov 74 kr. na glavo. Angleška broji 34 milij. glav, 58.000 šol, 3 milij. učencev 600 glav in 52 otrok na šolo in stroškov po 93 kr. na glavo. Španjska ima 17 milij. glav, 29.000 šol, 3 milij. učencev, 600 glav in 56 otrok na šolo in po 70 kr. stroškov na glavo. Italija šteje 28 milij. glav, 47.000 šol, 2 milij. učencev po 600 glav in 40 otrok na šolo in plačuje po 42 kr. vsaka glava za šolo. Rusija broji 74 milij. glav, 32.000 šol po 36 učencev in 2300 glav na eno šole. Stroški znašajo po 14 kr. na glavo.

[Srbsko šolsko društvo sv. Save] šteje že nad 3000 udov in ima podobore v Kragujevcu, Valjevu, Arandjelovcu, Pirotu, Nišu, Šapcu. Užici in Žagubici.

[Popotnikov koledar] prične se v osmih dneh razpošiljati in bode do novega leta popolnoma v rokah naročnikov, kar naj vzamejo blage volje vsi oni p. n. naročniki na znanje, ki ga že reklamujejo. Pri naročevanju naj se nam blagovoljno naznani, za koliko učencev se želé šolski imenik, kajti da vstrežemo raznim potrebam, smo priredili izdaje za 64, 96, 128, 160 in 192 učencev. Kjer je manj tiskovin pa je več praznega papirja za bilješke. Naznanjamo še, da je $\frac{1}{5}$ čistega zneska namenjena družbi sv. Cirila in Metoda.

NATEČAJ.

Št. 291.

Učiteljsko mesto.

Na enorazrodni ljudski šoli v Št. Jerneju pri Ločah se umešča mesto učitelja z dohodki po IV. plačilni vrsti definitivno ali tudi provizorično.

Prošnje z dokazom sposobnosti za poučevanje, v katol. verouknu, naj se do 1. januarja 1887 pri krajnem šolskem svetu v Št. Jerneju, pošta Sv. Duh v Ločah dopošljejo.

Okr. šolski svet Konjice dne 8. novembra 1886.

Predsednik

Netolizka s. r.